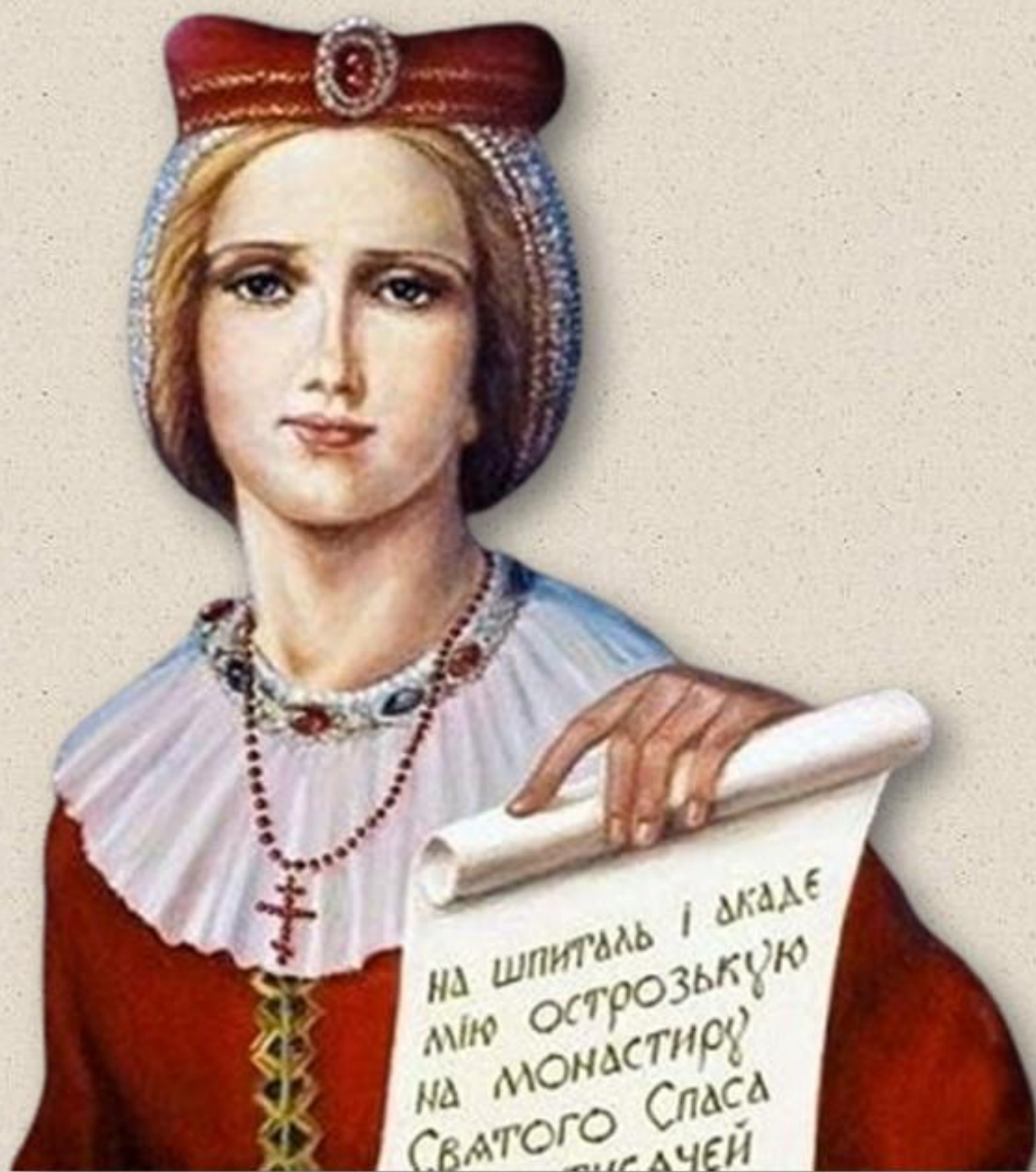

Галшка Гулевичівна

Галшка Ноннісіловна Дедзюкова
Зосина Іларіонівна Голушка
11018 02.10.1880

**ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ
ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
(КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ)
ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ДЛЯ ДОРΟΣЛИХ М. КИЄВА
Відділ краєзнавчої літератури та бібліографії**

Видатні жінки Києва

ГАЛШКА ГУЛЕВИЧІВНА

Бібліографічний нарис

Випуск 4

Київ, 2023

Галшка Гулевичівна : біобібліогр. нарис / упоряд. Т. М. Тимчук ; Публічна бібліотека імені Лесі Українки для дорослих м. Києва. – Київ, 2023. – 29 с. – (Видатні жінки Києва ; вип. 4).

Четвертий випуск серії «Видатні жінки Києва» присвячений видатній особистості з шляхетного волинського роду – Єлизаветі Василівні Гулевич (Галшці Гулевичівні). В добу українського Відродження, висловлюючи свою громадянську позицію, вона стала на захист збереження мови, освіти, культури, релігії, традицій православного люду.

Доброчинство Галшки – це пожертва на заснування Київського Братського Богоявленського монастиря та Київської братської школи, що поклала початок існуванню Києво-Могилянської академії.

Біобібліографічний нарис розповідає про цікаві факти життєпису натхненниці Київського та Луцького братств, наукові розвідки, неспростовані версії існування «кам'яниці» Галшки, її канонізацію, проведення конкурсу уявних живописних портретів видатної меценатки, вшанування пам'яті праведної Єлизавети Гулевич.

Публікація стане в нагоді освітянам, екскурсоводам, історикам, науковцям, студентам.

Упорядник: Т. М. Тимчук

Редактор: О.М.Трубайчук.

Відповідальний за випуск О. І. Романюк.

Відділ краєзнавчої літератури та бібліографії,
вул.В.Винниченка, 16.

Тел.: (044) 4860077.

e-mail – viddilkrilit@ukr.net.

З М І С Т

Біографічний нарис.....	3
Рекомендована література.....	16
Додатки.....	21
Додаток 1 Перелік конкурсних живописних портретів Галшки Гулевичівни.....	21
Додаток 2 Вшанування пам'яті.....	26

Біографічний нарис

15 жовтня 1615 року заможна шляхтянка Галшка Гулевичівна в присутності поважних свідків внесла до київських магістерських книг запис, за яким дарувала православній громаді Києва свою садибу. Цей благородний вчинок започаткував офіційну історію Київського братства, Києво-Братського Свято-Богоявленського учительського монастиря, Братської школи і Києво-Могилянської академії.

Хто ж така Галшка?

Це ім'я — одне з тих, у яких іноді важко розокремити реальність і легенду. Але важливо, що це ім'я дійшло до нас. Адже могло безнадійно загубитися в мороці минулого, як загубилися там сотні тисяч імен не тільки простих, а й на свій час значних, сановних людей. Ім'я цієї жінки назавжди вписано в історію нашого народу, в нашу науку, освіту, культуру.

Єлизавета Василівна Гулевич, відома як Галшка Гулевичівна, — представниця старовинного українського шляхетського роду Гулевичів, меценатка, фундаторка Київського Братського Богоявленського монастиря та Київської братської школи, від якої веде історію Києво-Могилянська академія.

Походження роду Гулевичів. Родина Галшки.

Герб роду Гулевичів

Рід Гулевичів — старовинний український православний магнатський рід Волині початку XVI століття. Після переселення з Галичини на Волинь, на кінець XVI ст., Гулевичі представляли собою численну родину, яка складалася з шести основних гілок роду, а саме: Гулевичівської, Воютинської, Дрозденської, Должецької, Затурської та Перекальської. Рід дуже стрімко розрісся і мав шістнадцять відгалужень.

Родоначальником вважають Богдана Воютинського. У XV-XVII ст. представники Воютинської гілки Гулевичів займали різні посади на Волині та Речі Посполитій: від писарів гродських і земських до старост і каштелянів.

Найвідомішою представницею роду Гулевичів була Єлизавета Гулевичівна (народилася 1575 року, в інших джерелах 1577 в с. Затурських).

Вона отримала досить поширене тоді ім'я, що у перекладі з давньоєврейської означає «обітниця Богу». Його на польський манер змінили на Галжбіту чи Галжбету, тому почали пестливо називати Галшкою. Родина Гулевичів залишалася православною, хоча діти й мали спольщені імена.

Відданість православній вірі дівчині заклали ще в дитинстві, чим вона завдячує не лише батькам, але й дідові Федору. Він дуже любив своїх онуків й опікувався тим, щоб дати їм освіту та добре виховання. Тому на подвір'ї Луцького замку незабаром двері для онуків відчинила школа, учителем в якій став вихованець Львівської братської школи Олесь Юрківський. Тут Єлизавета засвоїла основи православної віри, граматику рідної мови та грецьку з латиною. Пізніше батько, Василь Гулевич, відправив дітей на навчання до Острозької академії.

Про освіту Галшки немає документальних свідчень. Зберігся каліграфічно написаний автограф меценатки польською і українською мовами: «Галшка Гулевичовна

Автограф Галшки

Стефанова Лозчина Маршалкова Мозирська рукою власною».

Про рівень освіченості Гулевичівни свідчать її знайомства та співпраця з Мелетієм Смотрицьким, Ісаєю Копинським, Петром Сагайдачним.

Дослідник генеалогії руської шляхти, викладач Києво-Могилянської академії Ігор Тесленко ставить під сумнів наявність підпису Галшки як вміння жінки писати та читати, бо документи підписували жінки як з аристократичних родин, так і з середовища дрібної шляхти.

Перший шлюб.

Зовсім молодою Галшка вийшла заміж за Христофора Потія, сина Брестського каштеляна Адама Львовича Потія, уніатського митрополита Іпатія. Проте католичкою не стала. Повінчали молодих 1593 року у Володимирській православної церкви.

Подружжя жило в маєтку Несвіч, подарованому як посаг батьком нареченої. Крім маєтку, в посагу Галшки було «1000 коп грошей литовської лічби готовими пензми, а 1000 коп грошей також литовської лічби речми рухомими, що все сповна, тобто 5000 злотих польських» передано як придане Христофору Потію.

У шлюбі Галшка народила дочку Катерину. Чоловік застудився і помер молодим ще до народження дитини. Галшці погрожували родичі покійного, які не могли простити їй вірність православної церкви, українській культурі.

Писали наклепи, всіляко переслідували, намагаючись відібрати Катерину. Стосунки з родиною Потіїв остаточно розладналися. За порадою двоюрідної сестри Ганни жінка перебралася до Києва.

Нова родина із Стефаном Лозком. Переїзд до Києва

Тут 1612 року Галшка вдруге вийшла заміж за Стефана Лозку, що займав посаду мозирського маршалка і прийняв уніатство.

Рід Лозків походив з білоруського боярства, відомий на Київщині з кінця XV ст. Найстарший із представників роду, Федір Лоза, мав немалий вплив у землі Київській. За дружиною отримав у придане землі за Дніпром і став дідичем Рожева. Його син Борис «ходив послом від короля Александра до орди з подарунками; там його цар в орді велів скарати на горло і посадив у вежу, де той просидів 7 років, а коли до короля вирвався, то був ледве живий 5 тижнів і вмер».

Борис Лоза помер 1507 р., залишив по собі трьох синів. Одному з них, Яську, дісталися землі на Київщині, зокрема Рожів, де він побудував замок. Ясько Лоза теж мав трьох синів, серед яких Василь — батько Стефана Лозки, чоловіка Галшки Гулевичівни. У спадок від батька перейшли Стефану Рожів, Пуково, частина с. Батієва та інші маєтки.

*Герб родини Лозків
(бродзіц)*

Про рід Лозків докладніше описано в історичному нарисі Галини Лозко «Галшка. Лозки та Гулевичі в XV–XVII ст.». Український філософ, етнограф, релігієзнавець Галина Лозко — ймовірна спадкоємиця древнього роду. В тернопільському видавництві «Мандрівець» (2015 р.) побачила світ її нова книжка «Гальшка».

Після одруження Стефан Лозка подарував своїй дружині, що була значно молодшою від нього, один із своїх будинків з великою земельною ділянкою на Подолі. Стефан любив і поважав дружину. У цьому шлюбі, за ймовірним припущенням, з'явилося на світ ще четверо дітей (Йозеф, Михайло, Регіна, Анастасія). На сьогодні відомо тільки про Михайла Лозку.

У родині шанували українську мову, звичаї і православну віру. Стефан Лозко опікувався Межигірським монастирем.

Галшка вела велике господарство — маєтки і землі під Києвом та на Поділлі. Землі давали величезні врожаї городини, сливи і яблука продавалися навіть у Варшаві. Родина вважалася найбагатшою в Києві.

Високоосвічена та інтелігентна, Галшка стала душею інтелектуального товариства столиці. В їх домі бував архімандрит Києво-Печерської лаври Єлисей Плетенецький, настоятелі Іов Борецький, Ісая Копинський, мовознавці

Лаврентій Зизаній, Мелетій Смотрицький, гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний.

Пожежа на Подолі. Фундуи братству.

Влітку 1614 року киян спіткало велике лихо: в місті вирувала пожежа, яка знищила на Подолі кілька церков, монастир, приміщення школи із книгозбірнею рідкісних книг та рукописів. Подолянам та прибулим козакам гетьмана Сагайдачного допомагала рятувати книжні коштовності й мужня волинянка – Галшка Гулевичівна (про цей історичний факт описано в повісті С.Плачинди, Ю.Колісниченка «Неопалима купина»). Це вплинуло на рішення Галшки допомогти православній громаді. Заручившись підтримкою свого чоловіка, вона 15 жовтня 1615 року в присутності багатьох почесних свідків подарувала київському братству свою кам'яницю, велику земельну ділянку на Подолі й значні кошти – 10 тис. польських злотих для облаштування монастиря, шпиталю і школи, статут якої зобов'язував учителів «навчати і любити всіх дітей однаково – як учнів багатих, так і сиріт, котрі ходять вулицями, просячи милостиню».

У дарчій йшлося:

«Я, Галишка Гулевичівна, дружина його милості пана Стефана Лозки, будучи здорова тілом і розумом, явно і добровільно усвідомлюю цим листом, що я, живучи постійно в давній святій православній вірі Східної Церкви, з любові й приязні до братів моїх — народу руського з давнього часу умислила Церкві Божій добро учинити. Правовірним і благочестивим християнам народу руського в повітах воєводств Київського, Волинського і Брацлавського, станам духовним і світським сіятельним княжатам, вельможним панам шляхті і всякого іншого звання і стану людям руським. Даю, дарую і записую і відказую, фундую добра мої власні, дідичні права і вольності шляхетські маючи власний мій двір з землею, зі всім до того двору і землі правами, пожитками, різними належностями, нічого собі самій, ані нащадкам моїм не зоставляючи».

Цим було покладено початок Київській братській школі.

Оригінал дарчого документу історикам невідомий, яке і не виявлено копії Галшчиної дарчої XVII століття. Найдавніший документ — це рукописна копія з копіарія Києво-Братського монастиря другої половини XVIII століття, що зберігається у Центральному державному історичному архіві. Його у 1774 році київський митрополит Гавриїл передав Святійшому Синоду разом з копіями інших документів, що зберігалися в Києво-Могилянській академії. Під дарчою грамотою стояли підписи Галшки, Стефана Лозки, чиновників Київського земського суду судді Івана Аксака та підсудка Петра Злотопольського, а «також печатки та підписи рук людей достойних».

Враховуючи важкі політичні умови, коли більшість української шляхти переходила до унії, Галшка записує у своїй дарчій імена людей, на яких

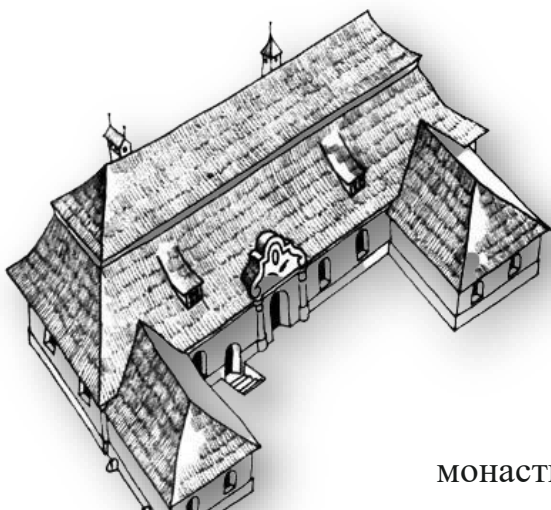
покладає надії і впевненість, що вони не зрадять. Митрополиту Ісаї Копинському вона довіряє влаштувати школу з її фундації.

Щоб угода не порушувалась, Галшка уточнювала: «...*Особливо застерігаю, що якби (від чого, Боже борони!) утисками чи несправедливим судом вище іменовані ченці і християни витіснені були із тої фундації, мною пожертвованої, а також якби хтось, якимось чином захотів заволодіти тою фундацією і всім, що б не було там побудоване, то той двір і земля цілком повинні бути повернені моему Дому і перейти до моїх нащадків, по якій би лінії вони не походили».*

Галшка заповідала своїм нащадкам опікуватися її фундацією і, за необхідності, самим надавати свою землю для українських навчальних закладів.

Сучасні версії про будинок меценатки.

Чи знаходилася братська школа в будинку Галшки?

*«Будинок» Галшки Гулевичівни
Автор реконструкції
Лосицький Ю., 1982 р.*

Експерти спростовують цю версію. Підтвердження того, що Галшка разом із землею дарувала ще й будинок, немає. У копії дарчої була інформація лише про пляц, що за перекладом в юридичних документах названий двором. Професор Київської духовної академії Микола Петров вважає, що фундаменти XVII століття, знайдені під час розкопок у 1890-х роках навколо Братського

монастиря, є рештками будинку Галшки. Уся подальша інформація залишається, на жаль, тільки черговою здогадкою. Під час розкопок на території Подолу, зокрема поварні Братського монастиря, археологи знайшли стіни будинку Галшки, хоч зведені вони не в першій половині XVII століття, а наприкінці XVII – на початку XVIII століть. Подальші археологічні дослідження показали, що стіни змуровано пізніше, але на фундаменті будинку Галшки.

Будинок Галшки — найдавніша збережена цивільна будівля у Києві, пам'ятка історії та архітектури XVII ст. Будівля розташована на Подолі на території Національного університету «Києво-Могилянська академія» по вулиці вул. Григорія Сковороди, 8. Вважається, що будинок використовувався як приміщення для занять.

На думку дослідниці Зої Хижняк, школа, яку фундувала Галшка Гулевичівна, могла розміститися безпосередньо в будинку, який належав Галшці. Дослідники Юрій Лосицький та Лариса Толочко локалізують

«кам'яницю» Галшки Гулевичівни на місці Благовіщенської церкви та поварні Братського монастиря, які з подальшими перебудовами зберігались до наших днів і розташовані на Подолі на території Національного університету «Києво-Могилянська академія» за адресою вул. Григорія Сковороди, 2. На

Поварня (будинок Галшки)

думку дослідників будинок є типовим зразком української архітектури XVI ст. – будинком «на дві половини». Споруда – цегляна, тинькована, зі склепінчастим підвалом, прямокутна у плані. Однак археологічне вивчення «поварні» не виявило будівельних матеріалів, давніших за межу XVII–XVIII століть, її фундаменти і стіни викладені з однакової червоної цегли.

Після будівництва в 30-х роках XVII століття нових корпусів коштом Петра Могили в будинку Галшки розташовувалася поварня (спеціальне приміщення для приготування та вживання їжі).

Після будівництва в 30-х роках XVII століття нових корпусів коштом

Перший шлях до освіти.

У 1631 році архімандрит Києво-Печерської лаври Петро Могила заснував Лаврське училище. Братська школа, об'єднана з цим навчальним закладом, поклала початок існуванню Колегіуму, а невдовзі й Києво-Могилянської академії, що була першим і тривалий час єдиним вищим навчальним закладом у Східній Європі.

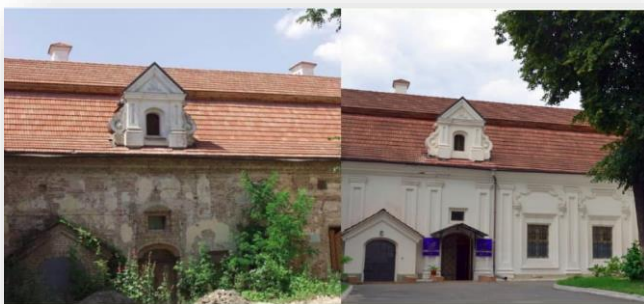

Братський монастир та Києво-Могилянська академія. Листівка.

Впродовж 400-річної історії функціональне призначення будівлі змінювалося кілька разів. Будинок зазнав реконструкції у 1826 році.

Фасад будівлі оновлено на початку 2000. Після реставрації 2008 року тут відкрився Музей української звитяги, який пізніше реформовано в музей історії Києво-Могилянської академії.

Ініціатором створення братства виступила Галшка, яка заповіла свою землю для організації братського монастиря та училища.

Будинок Галшки. Поч. 1990-х років.

Перше зібрання оновленого братства відбулося 9 грудня (за юліанським календарем) – в іменини Галшки.

Київське братство відрізнялося активною участю в ньому православного духовенства. Запрошений Галшкою на посаду ректора митрополит Ісає Копинський мусив виїздити на влаштування Густинського і Ладинського монастирів під

Прилуками, що належали Михайлу Вишневецькому. Тут він перебував майже 15 років. Після нього настоятелем школи і Воскресенської церкви був Іов Борецький, письменник і мовознавець Мелетій Смотрицький.

У 1620 році гетьман Війська Запорозького Петро Конашевич-Сагайдачний побудував для Братської школи дерев'яну Богоявленську церкву й з усім своїм 40-тисячним військом вступив до Київського братства.

Києво-Братський монастир. Початок ХХ ст. Листівка.

Монастирський ансамбль.

Богоявленська церква.

Братський монастир займав цілий квартал між Контрактовою площею, Набережно-Микільською, Ільїнською та Волоською вулицями.

Пізніше (1690-1693рр.) коштом гетьмана Івана Мазепи у центрі великого академічного подвір'я постав Богоявленський собор Братського монастиря. Величний мурований храм, збудований за проєктом Йосипа Старцева, зведено на місці старої церкви.

Церква споруджена в стилі українського бароко, прикрашена ліпленням, вікна оздоблені сандриками у вигляді розірваних фронтонів та лиштви. Храм мав 5 грушоподібних бань. Бароковий іконостас згорів при пожежі 1811 року.

Собор в стилі ампіру заново зведений Андрієм Меленським у 1825 році. Малюнки виконували київський художник Іван Квятковський та італійський майстер Антоніо Скотті. Під стінами Богоявленського собору були поховані гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний та письменник Василь Григорович Григорович-Барський. Соборна церква зруйнована в 1935 році. Із споруд, що були зведені у XVII —поч. XIX століття, збереглося небагато: старий академічний корпус, трапезна з церквою Святого Духа, будинок ігумена,

братський корпус, новий навчальний корпус (1822-1825рр., архітектор А.Меленський), «поварня» з келіями.

Рожів. Повернення в Луцьк.

З кінця XV ст. першими власниками села Рожева, що на Київщині, були Лозки. Після смерті другого чоловіка, в 1618 році, Галшка ще якийсь час жила в Києві за підтримки родича чоловіка Лавріна Лозка. Потім переїхала з сином Михайлом у родові помістя. А за кілька місяців подала скаргу до Київського суду про те, що військо полковника Яроша Суми, прямуючи на службу до Московії, 12 серпня 1618 року взяло приступом та розграбувало Рожів, позбавивши життя багатьох мешканців.

У 1628 році молодою померла Катерина Млечкова, дочка Галшки. За її заповітом рухоме майно та грошові суми розподіляються між матір'ю та зведеним братом Михайлом Лозкою. Ймовірно 1630 року Галшка відписала синові свою частину маєтку на Рожеві з присілками, а сама повернулася до Луцька, де знову долучилася до освітньої та культурної діяльності.

Коли Галшка приїхала з Києва на Волинь, у неї вже не було там своїх маєтків. Невідомими залишаються сторінки біографії благодійниці з 1632 по 1642 роки. Проте доведеним є факт тісного спілкування Галшки з молодшою сестрою Бонною-Мариною, монашкою Четвертинського монастиря, що потім стала ігуменею жіночого монастиря в Жидичині. Документи вказують, що Галшка позичала у сестри чималу суму грошей. Її переїзд був прив'язаний ще й до висвяти в 1633 році князя Олександра Юрійовича Пузини, сина старшої сестри Ганни, на православного єпископа Луцького і Острозького Афанасія. Фундаторка долучалася до діяльності Луцького Хрестовоздвиженського православного братства, яке було засноване в 1617 році, і регулярно передавала кошти на його розвиток.

***Монастир і церква Луцького братства.
Сучасний вигляд.***

Луцьке братство розгорнуло активну діяльність на підтримку православ'я. Серед братчиків було 9 представників роду Гулевичів. Один із них, Семен Гулевич-Воютинський, заснував «общежительний» монастир в с. Білий Сток, впровадив читання богослов'я і навчання дітей українською мовою, а також вивчення латини й граматики, синтаксису й поезики. Серед братчиків Луцького

братства була й мати гетьмана Мазепи – Марія.

Активність православних викликала протести Луцького уніатського єпископа. 26 серпня 1620 року король заборонив луцьким ремісникам будуватися. Та попри це, було зведено кам'яний будинок, у якому навчали школярів. В Луцькій братській школі викладалися поезика, історія, основи

філософії, «сім вільних мистецтв», арифметика, геометрія, астрономія, музика. Як і в Київській колегії, окрім міщан та синів шляхти, у школі навчалися бідні діти, які збирали милостиню. За 10 років існування братства тут була зібрана значна бібліотека : чимало нот, 4 слов'янські граматики, граматики грецькі, латинські, польські, богословська література, рукописні і друковані, подаровані книги. При братстві існувала друкарня, шпиталь.

Пожертви на Хрестовоздвиженську церкву.

Хрестовоздвиженський храм, що зводився як оборонний, з'явився у Луцьку в 17 столітті. Галшка Гулевичівна записала 1000 злотих частково на його добудову. Головний храм Луцького братства збудували з дерева, зробивши тризрубною з трьома куполами. Дерев'яна церква на початку 18 століття постраждала від вогню.

Відбудувати заново церкву вдалося тільки після декількох десятків років. Вона знайшла нові, більш сучасні форми. З'явилися каплиця, лікарня, школа, монастир. Храм був увінчаний куполом, а його стіни майстри розписали зображеннями старої

*Зруйнована церква Луцького братства.
19 століття.*

Хрестовоздвиженська церква.

Хрестовоздвиженської церкви. Будівля, яку можна побачити зараз, виконана з каменю і має прямокутну форму. Дерев'яній гаспиді з її арматурним фризом вдалося вціліти. Купол виготовлений з цегли і має шість ребер, які прикрашені витонченою ліпниною.

Луцьке братство переживало пожвавлення і найбільше піднесення у першій половині XVII століття. Поступово з ополяченням втрачало свої позиції. Луцьке братство занепало на початку XVIII ст.

Заповіт Галшки.

На початку 30-х рр. XVII ст. Галшка повернулася на Волинь, куди покликав її племінник – луцько-острозький православний єпископ Афанасій. У Луцьку – на Передмісті поблизу окописьк (тепер центральний район міста) – володіла спільно з сином одним із родинних дворів, хоч бажаною була і в домі

свого племінника в Окольному замку. Буваючи біля Луцького замку, Галшка, звісно, не минала давнього князівського кам'яного храму Св. Дмитра, який у XV ст. відновлював із руїн її предок Дмитро Гулевич.

Галшка доживала віку в Луцьку – опікувалася місцевим братським монастирем, якому заповіла залишок усіх своїх коштів – «де тіло моє відпочинок і душа рятунок до прощення гарячими молитвами мати маєт». Історики кажуть, до кінця свого життя вона жодного разу не згадала свого щедрого дарунка, який 1615 року отримав від неї Київ.

Незадовго до смерті, 2 квітня 1641 року, Галшка склала в Луцьку духовний заповіт-тестамент, у якому просила поховати її в Луцькій братській церкві, на яку пожертвувала 200 польських злотих.

За заповітом, більшість статків Галшки – як золотом, так і грошима, які їй заборгували, – перейшли на потреби Луцького братського монастиря та церкви при ньому. Маценатка надавала підтримку кільком іншим церквам на Волині, Полтавщині.

За заповітом подаровані братчикам срібний хрест з підніжжям, кадильниця і келих, які були заставлені нею у православного духовенства міста Мозиря. Галшка просила, якщо вона за життя свого не встигне викупити, то щоб це зробило Братство за її кошт.

Заповіт був підписаний її свояком – володимирським підкоморієм Юрієм Пузиною, а також п'ятьма шляхтичами-братчиками Іваном Козинським, Ігнатієм Броневичем, Костянтином Ушаком – Куликовським і Андрієм Гуляницьким.

Галшка Гулевичівна померла в 1642 році в Луцьку. Умовною датою смерті можна вважати середину березня, зважаючи на те, що заповіти актувалися в книзі не пізніше двох тижнів після смерті заповідальника.

Цілком вірогідно, що чин похорону особисто здійснював луцько-острозький єпископ Афанасій (Пузина, † 25.12.1650), представник княжого роду, племінник доброчинниці, старший луцький братчик.

Галшка, згідно із заповітом, була упокоєна в крипті усипальниці) Луцької братської церкви, а її ім'я, як і багатьох інших представників її родини, було внесено для довічного поминання у «Поменик Церкви Брацької Луцької», ведений з 1618 року. Син Галшки Михайло похований в Бернардинському костелі м.Мозиря.

Конкурс живописного портрета Галшки.

По смерті Галшки Гулевичівни не залишилося жодного живописного чи графічного портрета. За ініціативи подружжя Наталі та Івана Даниленків зі Сполучених Штатів Америки, меценатів Національного університету «Києво-Могилянська академія», у 1997 році в університеті відбувся конкурс на створення уявного живописного зображення Галшки Гулевичівни та в травні експонована виставка «Образ жінки — образ нації».

У конкурсі взяли участь майже 30 художників, серед яких були як професійні майстри, так і студенти. Портрети Галшки Гулевичівни

художників Мирослави Пшеничної та Левка Воєдила, які посіли перше і друге місце в конкурсі, сьогодні прикрашають приміщення наукової бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія».

Задовго до проведення конкурсу були відомі уявні портрети Галшки роботи української художниці Галини Севрук (1976), Григорія Кореня (1993-1994pp).

«Найновіший портрет» Галшки – це робота Григорія Зорика(2015). Відомим на сьогодні є портрет Галшки роботи Іванни Дацюк, що розміщений в Луцькому музеї.

Авторка історичних романів, присвячених тій епосі та героїням часів Острозької й Гулевичівни, Ганна Гороженко написала про зовнішній вигляд жінок XVII століття, що: *«на початку 17-го століття вже з'явилися в одязі дуже жорсткі корсети задовженої форми. Спідниці стали трикутної форми, однак пишніші за спідниці 16-го століття, з валиками позаду. Це мода усієї Європи і заможна шляхтянка мала б одягатись саме так. За портретами та надгробками представниці князівських родин все ще носили заушницю та високі шапки з рантухами. Однак увесь інший одяг відповідав саме модним європейським трендам. Зокрема, широкі манжети з мереживом – це був писк моди. Я думаю десь так і виглядала Галшка...»*. (Перелік конкурсних робіт див. Додаток 1).

Вшанування пам'яті.

Канонізація.

Священний синод Православної церкви України 22 листопада 2021 року канонізував Галшку як святу та надав благословення на її місцеве вшанування в єпархіях на території історичної Волині та у Києві. 3 лютого 2022 року Галшку причислено до лику святих як святої праведної Єлисавети Гулевич. Днем вшанування встановлено 18 вересня.

Ікони митрополита Йосифа та Єлисавети Гулевич

18 вересня 2022 року Преосвященний Матфей, єпископ Володимир-Волинський і Турійський, з архипастирським візитом відвідав Свято-Параскевську парафію села Затурці Затурцівського благочиння, де у місцевому храмі звершив освячення розпису вівтарної частини храму та очолив Божественну літургію.

На згадку архієрею подарували ікону з зображенням місцевої святої праведної Єлизавети Гулевич.

Ікона Святої Єлизавети.

З 2020 року став доступним «Віртуальний музей Києво-Могиллянської академії», де про видатну меценатку та фундаторку навчального закладу згадується в історичних документах, архівних довідках, численних дослідженнях.

День пам'яті.

Щорічно, 18 вересня, відзначається День пам'яті праведної Єлизавети (Галшки Гулевичівни).

22 грудня її поминають як фундаторку Києво-Могиллянської академії.

Незборима місія – сенс всього життя меценатки.

Над цим жіночим ім'ям, що світить з нашої історії загадковою зіркою, замислюємося з глибоким подивом і захопленням. Унікальності важко знайти аналог. Бо вона – непохитна борчиня, знана «братчиця», попечителька освіти, взірець доброчинності та відданості ідеї, дороговказ...

Благодійництво Галшки (Єлизавети) Гулевич спрямоване не лише для підтримки освіти як такої. Кінцевою метою її жертвності було збереження православної віри від насильницької полонізації та латинізації через виховання та освіту майбутніх церковних діячів.

Рекомендована література

1. Бірюліна О. Братське древньосховище – перший громадський музейний заклад у Луцьку / О. Бірюліна // Минуле і сучасне Волині: О. Цинкаловський і край : матеріали ІХ наук. істор.-краєзнав. конф. – Луцьк, 1998. – С. 198.
2. Бірюліна О. Історія Луцького братства. Археографічний аспект / О. Бірюліна // Волинський музей: історія і сучасність. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 168-172.
3. Бондарчук А. Від руїни до музею / А. Бондарчук // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. – Луцьк : Волинські старожитності, 2012. – Вип. ІХ. – С. 464-469.
4. Бондарчук А. Музей як національний банк історичної пам'яті / А. Бондарчук // Волинський музей: історія і сучасність. – Луцьк, 2009. – С. 211-214.
5. Була матір'ю Києво-Могилянської колегії: щастя і драма української меценатки Галшки Гулевичівни [Електронний ресурс] // 5 канал : вебсайт. – Режим доступу : <http://surl.li/tontf>. – Дата публікації : 17.04.2021. – Назва з екрана.
6. Васьківська О. Добро учинила : до 430-річчя від дня народження Галшки Гулевичівни / О. Васьківська // Вісник Книжкової палати. – 2006. – № 1. – С. 41-42.
7. [Вербич В. Волиняни, як будівничі найголовніших закладів України](#) / В. Вербич // Луцький замок. – 2000. – 14 груд. – С. 9.
8. Вербич В. Ставши найзнаменитішою в Києві, повернулася до Луцька / В. Вербич // Сім'я і дім. – 2004. – 2 верес. – С. 9.
9. Галшка (Єлизавета) Гулевичівна // [Гусев В. І. Видатні постаті в історії України ІХ-ХІХ ст : короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети](#) / В. І. Гусев (кер. кол. авт.), В. П. Дрожжин, Ю. О. Калінцев, О. Г. Сокирко, В. І. Червінський. – Київ : Вища школа, 2002. – С.100-102.

10. Галшка Гулевичівна. Київська братська школа // [Хижняк З. І. Історія Києво-Могилянської академії](#) / З. І. Хижняк, В. К. Маньківський. – Київ : КМ Академія, 2003. – С. 22-25.
11. Галшка Гулевичівна одна із засновників Київського братства, Києво-Братського монастиря і школи при ньому // Шкільна бібліотека. – 2002. – № 7. – С. 148-149.
12. Галшка (Єлизавета) Василівна Гулевичівна // Провідники духовності в Україні : довідник. – Київ, 2003. – С. 382-383.
13. Гайдай Л. І. Гулевичівна Єлизавета (Галшка) Василівна // Гайдай Л. І. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях : навч. посіб. – Луцьк, 2000. – С. 121-123.
14. Голубев С. Т. К биографии фундаторши Киево-братского монастыря Елизаветы Васильевны Гулевичивны и ее ближайших родственников // Труды Киевской духовной академии. – 1886. – № 8-9. – С. 3-42.
15. Гулевичівна Єлизавета (Галшка) Василівна // Короткий довідник з історії України. – Київ, 1994. – С. 66.
16. Гулевичівна // Довідник з історії України. – Київ, 2001. – С. 189-190.
17. Гуртовий Г. Благородна душа Гулевичівни / Г. Гуртовий // Волинь моя. – Київ, 2002. – Вип. 2. – С. 71-75.
18. Гуртовий Г. Благородна душа Гулевичівни / Г. Гуртовий // Світязь. – Луцьк, 1998. – Вип. 5. – С. 96-104.
19. Гуртовий Г. Боярський рід Гулевичів в історії Затурець та інших міст і сіл Волині // Затурці в історії України та Волині : матеріали наук.-практ. конф., приуроченої 500-й річниці першої писем. згадки про с. Затурці Локач. р-ну Волин. обл. – Луцьк, 2004. – С. 34-39.
20. Гуртовий Г. Волинянка козацького характеру / Г. Гуртовий // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волин. братство». – Київ, 2002. – Вип. 2. – С. 71-75.
21. Довбищенко М. Гулевичі у суспільно-релігійному житті Православної Церкви в кінці XVI – середині XVII ст. / Михайло Довбищенко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія українознавство. – 2007. – Вип. 11. – С. 9-13.

22. [Ільченко О. Біля витоків благодійності: діяльність Галшки Острозької і Галшки Гулевичівни в розбудові освітньої галузі України / О. Ільченко // Педагогічні науки. – 2010. – Вип. 2. – С. 130-138.](#)
23. Ільченко О. Ю. Українське меценатство: Галшка Гулевичівна – фундаторка Києво-Могилянської академії / О. Ю. Ільченко // Постметодика. – 2009. – № 7 (91). – С. 32–36.
24. Ільченко О. Ю. Українське меценатство: Галшка Гулевичівна – фундаторка Києво Могилянської Академії / О. Ю. Ільченко // Удосконалення освіти. – 2009. – № 7. – С. 32.
25. Кардаш Є. В. Гальшка Гулевичівна / Є. В. Кардаш // Збірник учнівських і студентських робіт конкурсу імені Гальшки Гулевичівни. – Луцьк, 2003. – С. 24-30.
26. Козак О. Добродійність в Україні: до історії становлення і розвитку (X–перша половина XIX ст.) / О. Козак // Гілея : наук. вісн. – 2016. – Вип. 110. – С. 22-32.
27. Козуля О. Славетна меценатка / О. Козуля // Козуля О. Жінки в історії України. – Київ, 1993. – С. 42-45.
28. Косова О. Першій киянці-благодійниці встановили скульптуру на Подолі [Електронний ресурс] / О. Косова // Вечірній Київ. – Режим доступу : <https://vechirniy.kyiv.ua/news/58704/>. – Дата публікації : 21.11.2021. – Назва з екрана.
29. Кушнір В. З когорти славетних дочок України / В. Кушнір // Селянське життя. – 2003. – 15 листоп.
30. Лазечко П. Меценати української культури / П. Лазечко // Дзвін. – 2003. – № 4. – С. 109-111.
31. Левчанівська І. Гальшка Гулевичівна / І. Левчанівська // Левчанівська І. Далеке і близьке. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – С. 83-86.
32. Левицький О. Черты семейного быта в Юго-Западной России в XVI-XVII ст. / О. Левицький // Архив Юго-Западной России. – Київ, 1909. – Т. 3, Ч. 8. – С. 26-115.
33. Лозки та Гулевичі в XV-XVII ст. : до 500-річчя Затурець // Селянське життя. – 2003. – 15 листоп., 22 листоп., 29 листоп.

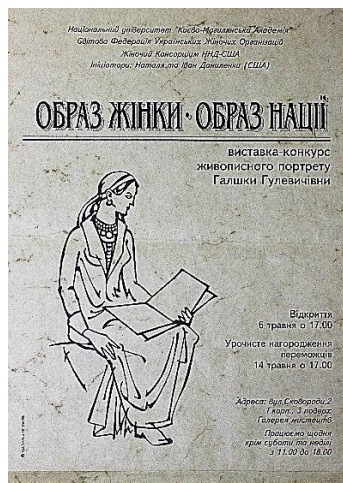
34. Лозки та Гулевичі в XV-XVII ст. : до 500-річчя Затурець // Селянське життя. – 2003. – 20 груд., 27 груд.
35. Лозки та Гулевичі в XV-XVII ст. : до 500-річчя Затурець // Селянське життя. – 2004. – 3 січ.
36. Лозко Г. Галшка з роду Гулевичів / Г. Лозко // Волинь. – Луцьк, 2004. – Число 6. – С. 83-102.
37. Лозко Г. С. Галшка. Лозки та Гулевичі в XV–XVII ст. : історичний нарис / Г. С. Лозко. – Тернопіль : Мандрівець, 2015. – 48 с.
У книжці подані історичні відомості про родовід та біографію Галики Гулевичівни-Лозчиної, фундаторки Київської братської школи 1615 р., що згодом була реорганізована, а потім перейменована на академію. Вміщено текст дарчої грамоти та родовідні дерева Лозок і Гулевичів XV–XVII ст. Опубліковані маловідомі джерела про нащадків Галики Гулевичівни, виявлені автором у Вроцлаві (Польща).
38. [Люта Т. Дарча Галшки Гулевичівни Київському братству: історіографічний аспект](#) / Тетяна Люта // Київська Академія. – 2007. – Вип. 4. – С. 20-30.
Стаття Т. Лютої присвячена дослідженню історіографічного аспекту дарчої Галики Гулевичівни 1615 р., що, згідно з традицією XIX ст., започаткувала Київське братство. В контексті статті подано цитати відомих дослідників «Академії» стосовно інтерпретацій тексту дарчої, які наочно демонструють штучність «наростання» легенд навколо самої Гулевичівни і тексту її документа.
39. [Люта Т. Дарча Галшки Гулевичівни Київському братству: джерела, інтерпритації, актори](#) / Тетяна Люта // Київська Академія. – 2008. – Вип. 5. – С. 6-24.
У статті подано матеріали до історії вивчення та публікації дарчої Галики Гулевичівни на землю Київському братству. Розглянуто відомі тексти копій документа XVIII–XIX ст. з археографічними коментарями, представлено біограми учасників процесу.
40. [Люта Т. Інша Гулевичівна чи двійник?](#) / Тетяна Люта // Київська Академія. – 2010. – Вип. 8. – С. 7-15.
Статтю присвячено дослідженню дискусійних витоків Київського братства. Питання верифікації тексту дарчої Галики-Анни Гулевичівни та порівняння цього документа з іншими актами на земельну власність Братського монастиря обіцяють цікаве продовження пошуків слідів як самої дарительки, так і достовірного документа.
41. Майборода З. Дарча на віки / З. Майборода // Голос Країни. – 2001. – 3 жовт. – С. 107.

42. Малиновська Г. Нетлінні скарби Галшки Гулевичівни / Г. Малиновська // Волинь-нова. – 2007. – 8 груд. – С. 8.
43. Метлицька Л. Постаті: Галшка Гулевичівна [Електронний ресурс] / Л. Метлицька // НЕТМАН. NV : вебпортал. – Режим доступу : <http://surl.li/tobmr>. – Дата перегляду : 09.05.2024. – Назва з екрана.
44. Новак О. Її славне ім'я житиме вічно... // Новак О. Християнство в Україні : нариси. – Рівне, 2003. – С. 250-253.
45. Новицкий И. Настоящее имя первой фундаторши Киевских братских школ / И Новицкий // Киевская старина. – 1885. – № 8. – С. 732-733.
46. Осока С. Галшка Гулевичівна: до меценатства – через боротьбу [Електронний ресурс] / Сергій Осока // Повага : вебсайт. – Режим доступу : <http://surl.li/topma>. – Дата публікації : 24.06.2016. – Назва з екрана.
47. Пономарев В. День пам'яті Галшки Гулевичівни – фундаторки Києво-Могилянської академії [Електронний ресурс] / Віталій Пономарьов // РадіоСвобода : вебсайт. – Режим доступу : <http://surl.li/tocdo>. – Дата публікації : 21.12.2007. – Назва з екрана.
48. Попельницька, О. О. Галшка (Єлизавета) Гулевичівна : (1575-1642 pp.) / О. О. Попельницька // 100 видатних українців. – Київ : Вид-во Арій, 2006. – С. 82-84 : іл.
49. Попович М. В. Нарис історії культури України / Мирослав Попович. – Київ : АртЕк, 2017. – С. 175.
50. Прокопчук І. Єлизавета Гулевичівна і Луцьке братство / І. Прокопчук // «Роде наш красний...» : Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. 3. – С. 397-403.
51. Рутковська О. Душа Галшки подає знак / О. Рутковська // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2001. – № 14. – С. 5.
52. Сентимреї Ю. Галшка Гулевичівна / Ю. Сентимреї, М. Хилько // Народна справа. – 2002. – 28 берез. – С. 14 ; 4 квіт. – С. 14.
53. Слабошпицький М. Ф. Подарунок на всі часи (Галшка Гулевичівна) / М. Ф. Слабошпицький // [Слабошпицький М. Ф. Українські меценати :](#)

[нариси з історії української культури](#). – Київ : Ярославів Вал, 2001. – С. 30-37.

54. Українки в історії / [за заг. ред. В. Борисенко ; вступ. ст. І. Дзюби]. – Київ : Либідь, 2004. – С. 47.
55. Тараніна Б. Галшка Гулевачівна та Могилянка. Фактозвіряння життєпису найвідомішої української меценатки [Електронний ресурс] / Б. Тараніна // Локальна історія : вебсайт. – Режим доступу : <http://surl.li/tjvfr>. – Дата публікації : 19.07.2021. – Назва з екрана.
56. Трачук О. Хто вона Лисавета Гулевичівна? / О. Трачук // Освіта. – 2000. – 2-9 лют.
57. Щербак В. О. Гулевичівна Єлизавета (Галшка) Василівна / В. О. Щербак // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Ін-т історії України НАН України. – Київ : Наукова думка, 2004. – Т. 2 : Г-Д. – С. 250.
58. Хижняк З. Галшка Гулевичівна – фундаторка Києво-Могиллянської академії / З. Хижняк // [Українки в історії](#) / С. Андрусів [та ін.] ; ред. В. Борисенко. – Київ : Либідь, 2004. – С. 47-51.
59. Хілько М. Галшка Гулевичівна: згадаймо вдячно і щиро / М. Хілько // Луцький замок. – 2001. – 13 верес. – С. 10.
60. Цап М. Внесок Галшки Гулевич у розвиток чернецтва та братського руху Православної Церкви / М. Цап // Волинський благовісник. – 2021. – № 9. – С. 199-212.
61. Яременко М. Пам'ять про Галшку Гулевичівну в Києво-Могиллянській академії у XVIII столітті: пригадування чи вигадання? // Київська академія. – 2009. – Вип. 7. – С. 18-47.

Конкурсні живописні портрети Галшки Гулевичівни

Афіша виставки-конкурсу живописного портрета Галшки.

Пшенична Мирослава.
Портрет Галшки. 1997 р.

Портрет Галшки роботи Левка
Воєдили. 1997 р.

Брикулець Віктор.
Портрет Галшки. 1997 р.

Робота Лева Вітковського. 1997 р.

Задорожна Наталя. Портрет Галшки. 1997р.

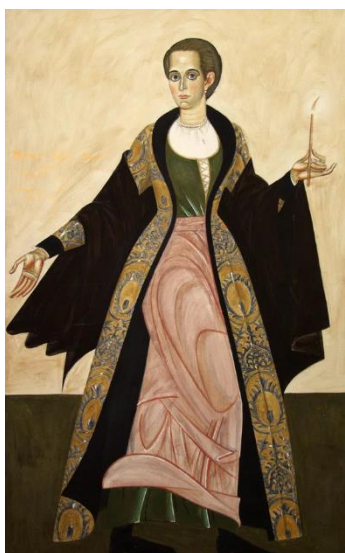

Кравченко Василь.
Портрет Галшки. 1997 р.

Робота Тетяни Мануйленко. 1997 р.

Малишко Микола.
Портрет Галшки. 1997 р.

Дацюк І. Галшка Гулевичівна.
Портрет

Химочка Василь.
Портрет Галшки. 1997 р.

Г.Севрук.
Гулевичівна. Кераміка. 1976 р.

Корінь Григорій.
Портрет Гулевичівни
(1993-1994рр).

Зорик Г.
Портрет Галшки (2015 р).

Портрети Галшки Гулевичівни
невідомих авторів

Портрети Галшки Гулевичівни
невідомих авторів

Вшанування пам'яті

Меморіальні дошки

Скульптурка Галшки Гулевичівни
м. Київ (вул. Іллінська, 8, на розі
з вул. Братською)

Гранітний барельєф Галшці. Києво-
Могилянська академія.

Хрестовоздвиженська церква.
м. Луцьк
Барельєф. Скульптор Ірина Дацюк
(2002 рік).

Музеї

Фасад музею історії Луцького братства

Міська топоніміка

Вулиця Галшки Гулевичівни в Луцьку.

Премії

Медаль лауреата Міжнародної премії імені Галшки Гулевичівни.

Диплом лауреата Міжнародної премії імені Галшки Гулевичівни.
(2020 р.)

Нумізмати́ка

Монета НБУ номіналом 2 грн.
(2015 р.)

Поштові марки

Марка із зображенням Галшки.
1999 р.

Портрет Галшки на конверті.
Робота О. Штанка.

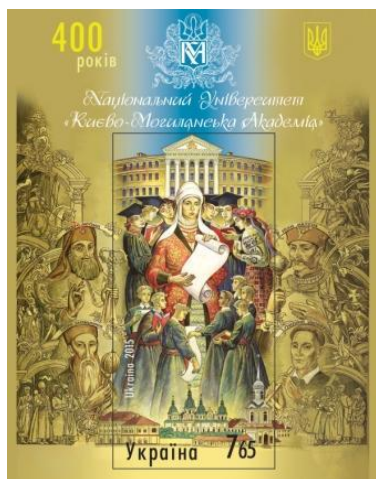

Фото ювілейної марки роботи Миколи Кочубея.

